

ZOLAD+

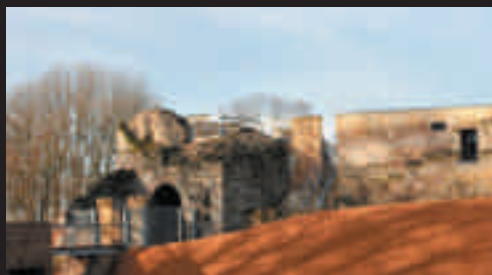
Intergemeentelijke projectvereniging voor het
Onroerend Erfgoed

Bilzen
Riemst
Lanaken
Voeren

Wat is ZOLAD+?

ZOLAD+ is een intergemeentelijk samenwerkingsverband voor het onroerende erfgoed en is het eerste in zijn soort. Het is de opvolger van de ZOLAD (Zuid-Oost-Limburgse Archeologische Dienst). De projectvereniging is werkzaam in de gemeenten **Bilzen, Lanaken, Riemst en Voeren** en wil op het (inter)gemeentelijke niveau de zorg voor het onroerende erfgoed behartigen.

In 2009 kwam vanuit het agentschap Ruimte & Erfgoed de oproep tot oprichting van **Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddiensten (IOED)**. Deze diensten hebben als doel om vanuit een integrale benadering de aandacht van het lokale beleid voor het onroerende erfgoed te vergroten. De vier ZOLAD-gemeenten, zich bewust van de waarde van hun rijke erfgoed en de nood aan expertise om hieromtrent een goed beleid te voeren, beslisten dat de Intergemeentelijke Archeologische Dienst een aanvraag tot taakverschuiving moest indienen.

In september 2009 werd het project goedgekeurd door de huidige minister bevoegd voor het Onroerend Erfgoed, Geert Bourgeois. Op 4 januari 2010 ging ZOLAD+ officieel van start. Omwille van de herkenbaarheid werd de naam ZOLAD bewaard. De 'plus' verwijst naar de extra dimensie die met het **bouwkundige erfgoed** is toegevoegd.

ZOLAD+ heeft als **taken** de inventarisatie, advisering, coördinatie en informatieverstrekking op het gebied van het onroerende erfgoed en zal zowel gemeenten als particulieren bijstaan. Het wil een onmisbaar aanspreekpunt worden voor het lokale onroerende erfgoed.

Wat is ZOLAD+?

Bestuur

Het **dagelijkse bestuur** van ZOLAD+ is in handen van een Raad van Bestuur. Deze wordt voorgezeten door Maike Meijers, schepen in Bilzen. Jan Peumans, Huub Broers en Felix Puts zijn de respectievelijke leden uit Riemst, Voeren en Lanaken. Deze laatste is ook de financiële beheerder van ZOLAD+. De raad wordt aangevuld met oppositieleiden en adviserende leden. ZOLAD+ heeft een werkingsbudget van ca. 130.000 €. Met dat geld kunnen twee erfgoedconsulenten voltijds ingezet worden, die de dienstverlening binnen de deelnemende gemeenten verzekeren.

Naast het dagelijkse bestuur werd in 2010 een statutaire **adviesraad** opgericht. Deze werkgroep fungeert als denktank, neemt de dagelijkse werking van de projectvereniging kritisch onder de loep en formuleert desgevallend voorstel-

len ter verbetering. In deze adviesraad zetelen voornamelijk vakspecialisten. De raad van bestuur kan ook beroep doen op de raad in het geval van inhoudelijke discussies.

Dienstverlening

Elke bouwheer die wenst te weten of hij bij het realiseren van een (bouw)project het risico loopt bouwkundig en bodemkundig erfgoed te verstoren, kan altijd een **preadvies** aanvragen bij ZOLAD+. ZOLAD+ helpt u ook verder met vragen over vergunningen, wetgeving en subsidieregelingen. Deze dienstverlening is volledig kosteloos.

Archeologie in uw gemeente

Vondsten

Je zou het misschien niet verwachten, maar het ZOLAD+-werkgebied herbergt werkelijk een archeologische schat aan informatie. Door zijn strategische, historisch staatkundige en landschappelijke positie en de vruchtbare bodem is het gebied gedurende vele **duizenden jaren bewoond** geweest.

Archeologen troffen hier niet enkel sporen aan van de vroegste menselijke aanwezigheid in West-Europa (**300.000 jaar geleden**), van diverse groepen prehistorische jagers-verzamelaars, maar ook van de eerste landbouwersgemeenschappen (7.000 jaar geleden) die onze gewesten bevolkten.

Het gebied was ook een sleutelregio tijdens de metaaltijden (3.000 jaar geleden) en tijdens de Romeinse bezetting (2.000 jaar geleden). Uit deze laatste periode zijn talrijke villadomeinen gekend.

Gelegen tussen Tongeren en Maastricht en langs enkele drukke handelswegen, bekleedde dit deel van Limburg ook in de vroege middeleeuwen (1.500 jaar geleden) en in de volle middeleeuwen (900 jaar geleden) als hinterland een belangrijke functie. Hier en daar werden burchten opgeworpen en later tot kastelen verbouwd; de rijkdom van verafgelegen steden sijpelde de regio langzaam binnen.

Dit had ook een negatieve impact: Zuid-Limburg was het strijdtoneel van vele **oorlogen** en ondergronds zijn daar nogal wat sporen van bewaard gebleven.

Archeologie in uw gemeente

Beleid

Het werkgebied van ZOLAD+ telt ongeveer een **duizendtal** archeologische vindplaatsen. Voor een oppervlakte van bijna 300 km² ligt dit getal ver boven het Vlaamse gemiddelde (ca 5/ha).

Het archeologische beleid dat ZOLAD+ voert, bestaat uit een getrapt systeem. Dit systeem start bij een **advies** bij een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag: in principe passeren alle bouwvergunningsaanvragen in de aangesloten gemeenten het bureau van de erfgoedconsulent archeologie. Dit maakt de advisering de motor van de archeologische werking van ZOLAD+ .

Na het advies volgt een eventueel proefonderzoek, meestal in de vorm van proefsleuven. Een dergelijk onderzoek wordt uitgevoerd voorafgaandelijk aan de werken. Na een evaluatie kan dit onderzoek aanleiding geven tot een vlakdekkend onderzoek. In alle gevallen geldt hier de decretale archeologische zorgplicht (>>).

Dienstverlening

Met het in voege treden van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening op 1 september 2009 wordt van de toekomstige bouwheren verwacht dat ze een **archeologisch dossier** toevoegen aan hun verkavelingaanvraag. Dit betekent dat voor die percelen en hun omgeving moet nagegaan worden of er in het verleden archeologisch materiaal is aangetroffen óf dat er indicaties zijn die een aanwezigheid van *archeologica* in de bodem laten vermoeden. Ook hier stelt de intergemeentelijke erfgoedconsulent archeologie zijn hulp ter beschikking aan de inwoners van Bilzen, Riemst, Lanaken of Voeren.

Bouwkundig erfgoed in uw gemeente

Patrimonium

Talrijke historisch waardevolle gebouwen bepalen mee het uitzicht van de dorpen in het werkgebied van ZOLAD+. De oudste bewaarde voorbeelden gaan terug tot de volle middeleeuwen. Enkele burchten en abdijen herbergen nog restanten uit deze periode. Ook een aantal kerktorens in romaanse en gotische stijl zijn tot op vandaag behouden.

De bouwstenen silex en breuksteen werden vanaf de 14de eeuw verdrongen door de streekeigen **mergel**, die zowel voor religieuze als burgerlijke architectuur eeuwenlang veelvuldig werd gebruikt.

Vanaf de 17de eeuw ontstond de typische **maasstijl**. Deze stijl zien we o.a. terugkomen in verschillende kastelen. Ze wordt getypeerd door de afwisseling van baksteen- en mergellagen.

In dit landelijke gebied maakt de **hoevebouw** uiteraard een belangrijk deel van het erfgoed uit: langgestrekte hoeves, hoeves met losstaande bestanddelen en de typische Haspengouwse vierkantshoeve. Oorspronkelijk in vakwerk opgetrokken, werden deze gebouwen - in Droog-Haspengouw al vanaf de 17de eeuw, elders in de 19de eeuw - grotendeels versteend.

Er zijn ook tal van fraaie voorbeelden van burgerlijke architectuur uit de eerste helft van de 20ste eeuw te vinden, soms klassiek van opvatting, dan weer beïnvloed door de Art Deco.

Bouwkundig erfgoed in uw gemeente

Beleid

Bilzen, Lanaken, Riemst en Voeren tellen samen zo'n **350** beschermde monumenten, stads- of dorpsgezichten en landschappen. Meer dan **1000** items zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundige erfgoed.

De intergemeentelijke erfgoedconsulent bouwkundig erfgoed van ZOLAD+ is in de vier gemeenten het aanspreekpunt voor monumentenzorg. ZOLAD+ staat in voor de inhoudelijke **opvolging** van alle bouwdoSSIers en projecten rond beschermd en niet-beschermd bouwkundig erfgoed, van eerste overleg tot oplevering van de werken. Daarnaast ondersteunt en/of coördineert ZOLAD+ gemeentelijke initiatieven rond bouwkundig erfgoed.

Belangrijke uitgangspunten zijn regelmatig onderhoud en het streven naar duurzame bestemmingen.

Dienstverlening

Bouwheren die werken willen uitvoeren aan een beschermd gebouw of een pand dat is opgenomen in de inventaris van het bouwkundige erfgoed nemen best in een vroeg stadium contact op met ZOLAD+. De erfgoedconsulent staat steeds ter beschikking voor een **plaatsbezoek** en **preadvies**. Voorafgaandelijk overleg zorgt voor een vlottere afhandeling van de vergunningsaanvraag. ZOLAD+ fungeert hier als tussenpersoon tussen de bouwheer, de gemeente, en Ruimte en Erfgoed.

De archeologische wetgeving

Het **decreet** houdende de bescherming van het archeologische patrimonium **uit 1993**, dé juridische houvast voor de archeologie in Vlaanderen, bevat enkele belangrijke principes zoals de zorgplicht en de vondstmeldingsplicht. Ook eigendom is hier belangrijk...

© Tom Palmaers

De zorgplicht

Het artikel dat verwijst naar de zorgplicht is één van de belangrijkste artikels van het archeologie-decreet: het zorgt ervoor dat al het archeologische erfgoed, **gekend én ongekend**, voor vernietiging behoed kan worden. Dit is overigens ook het artikel dat de financiering van archeologisch onderzoek regelt; iedereen die archeologisch erfgoed in eigendom heeft is immers verplicht dit te vrijwaren, op welke manier dan ook.

De meldingsplicht voor toevallige vondsten

Het achtste artikel van het decreet vertelt ons dat eenieder die ook maar een **vermoeden** heeft een archeologische vondst te hebben aangetroffen, dit binnen de drie dagen moet melden aan Ruimte en Erfgoed (zie adres achteraan deze folder).

Eigendomsrecht

Hierover doen nogal wat indianenverhalen de ronde: de meesten denken dat de vondsten altijd moeten afgestaan worden. Dit klopt echter niet: wanneer archeologische vondsten op uw eigendom worden aangetroffen, bent u daar altijd eigenaar van, tenzij u daar vrijwillig afstand van doet. Dit wil ook zeggen dat anderen die op uw eigendom vondsten aantreffen, bv. met een detector, dat niet zomaar mogen wegnemen .

De wetgeving rond bouwkundig erfgoed

Het bouwkundige patrimonium wordt in Vlaanderen juridisch op verschillende manieren beheerd. De meest waardevolle goederen kunnen **beschermd** worden als monument of stads- of dorpsgezicht. Daarnaast is sinds september 2009 de **inventaris** van het bouwkundige erfgoed vastgesteld, waardoor we beschikken over een eenduidige lijst van het bouwkundige patrimonium in Vlaanderen. Door deze vaststelling treden een aantal wettelijke bepalingen in werking die als doel hebben deze gebouwen zo goed mogelijk te vrijwaren voor de toekomst.

Beschermd erfgoed

Voor beschermde monumenten en stads- en dorpsgezichten gelden de bepalingen uit het **monumentendecreet van 1976**.

Eigenaars en vruchtgebruikers zijn verplicht hun beschermd pand in goede staat te houden. Het idee leeft dat men hierbij niets mag veranderen aan het gebouw. Dit klopt niet, maar er moet wel een vergunning aangevraagd worden voor bijna alle werken, zodat nagegaan kan worden of er voldoende rekening gehouden wordt met de historische waarden.

Subsidies

Om onderhoud en restauratie van beschermde gebouwen te stimuleren voorziet de Vlaamse overheid verschillende financiële tegemoetkomingen. Voor kleinere werken aan beschermde monumenten kan een **onderhoudspremie** aangevraagd worden. Deze bedraagt 40% van de kosten. Voor grote restauraties wordt een **restauratiepremie** verleend die in de regel eveneens 40% van de geraamde kosten bedraagt.

De wetgeving rond bouwkundig erfgoed

Daarnaast kan voor bepaalde werken aan beschermde monumenten en stads- en dorpsgezichten 50% van het eigen aandeel in de kosten **fiscaal afgetrokken** worden van de personenbelasting.

Niet-beschermd erfgoed

Niet-beschermd goederen die voorkomen op de vastgestelde lijst van het bouwkundige erfgoed vallen niet onder bovenvermelde wetgeving, maar er zijn wel enkele **uitzonderingsmaatregelen** ten gunste van deze gebouwen van toepassing. Zo mag een constructie die opgenomen is in de inventaris niet gesloopt worden zonder stedenbouwkundige vergunning. Voor deze al dan niet verleend wordt, worden de erfgoedwaarden van het gebouw afgewogen. Men heeft ook een vergunning nodig voor het plaatsen van zonnepanelen. Zonevreemde gebouwen op de lijst kunnen makkelijker een nieuwe bestemming krijgen en gebouwen op de lijst mogen in bepaalde gevallen afwijken van de geldende normen op het gebied van energieprestatie en binnenklimaat. Tot slot wordt sociale huisvesting in gebouwen uit de vastgestelde inventaris gestimuleerd.

Subsidies

Voor werken aan niet beschermd erfgoed voorzien de Vlaamse en lokale overheden eveneens een aantal subsidiemogelijkheden, zoals de verbeterings- en renovatiepremie. In Haspengouw helpt het Infocentrum Wonen van Stebo vzw u verder met alle vragen hieromtrent. Meer informatie vindt u ook op www.premiezoeker.be.

Enkele nuttige contacten:

Ruimte & Erfgoed

Koning Albert II-laan 19 bus 3
1210 Brussel
tel. 02 553 16 11
www.ruimte-erfgoed.be

Koningin Astridlaan 50 bus 1
3500 Hasselt
tel. 011 74 22 20

Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)

Koning Albert II-laan 19 bus 5
1210 Brussel
tel. 02 553 16 50
www.vioe.be

Monumentenwacht Vlaanderen vzw

Erfgoedhuis 'Den Wolsack'
Oude Beurs 27
2000 Anwerpen
tel. 03 212 29 50
www.monumentenwacht.be

Willekensmolenstraat 140
3500 Hasselt
tel. 011 23 75 90

Stebo—Infocentrum Wonen

Papenstraat 16
3840 Borgloon
www.infocentrumwonen.be
www.stebo.be

ZOLAD+

Maastrichtersteenweg 2b (post) Tongersesteenweg 8 (kantoor)
3770 Riemst

+32 (0) 12 44 03 80 (kantoor)

erfgoedconsulent **archeologie**

Tim Vanderbeken

+32 (0) 473 96 48 80 (mobiel)

erfgoedconsulent **bouwkundig erfgoed** Veerle Vansant

+32 (0) 474 51 14 48 (mobiel)

Zolad+@zolad.be (e-mail)